

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA INGLIZ TILINI O'QITISH: INNOVATSION YONDASHUVLAR VA METODLAR

SHODIEVA DILDORA FAXRIDDIN QIZI

Mustaqil tadqiqotchi

dildorashadiyeva2000@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitishning innovatsion yondashuvlari va samarali metodlari tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida zamonaviy raqamli vositalar, interaktiv platformalar hamda multimediya texnologiyalaridan foydalanishning o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni asoslab beriladi. Shuningdek, masofaviy va aralash ta'lim sharoitida qo'llaniladigan metodlarning afzalliklari, o'quv jarayonini individuallashtirish hamda mustaqil ta'limni rivojlantirishdagi imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari raqamli muhitda ingliz tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim muhiti, ingliz tili ta'limi, innovatsion yondashuv, interaktiv metodlar.

Zamonaviy jamiyatda raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi ta'lim jarayonining mazmuni, shakli va metodlarini tubdan yangilashni talab etmoqda. Bugungi kunda raqamli ta'lim muhiti nafaqat bilim berish vositasi, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash, axborotni izlash va tahlil qilish, hamda kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish uchun muhim platforma sifatida qaralmoqda. Shu nuqtayi nazardan, ingliz tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlar va metodlarni raqamli muhit asosida takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Ingliz tili bugungi global kommunikatsiya vositasi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. U ilm-fan, texnologiya, biznes va xalqaro hamkorlikning asosiy tiliga aylanganligi sababli, uni samarali o'rgatish masalasi har bir ta'lim tizimi oldida turgan ustuvor vazifalardan biridir. An'anaviy o'qitish usullari hozirgi tezkor axborot oqimi va o'quvchilarning ehtiyojlariga to'liq javob bera olmayotgan bir sharoitda, raqamli ta'lim muhiti yangi imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Bu muhit o'quvchilarga moslashuvchan, interaktiv va individuallashtirilgan ta'limni tashkil etish imkonini beradi.

Raqamli ta'lim muhiti tushunchasi o'z ichiga turli elektron platformalar, mobil ilovalar, virtual sinflar, multimediya resurslari va sun'iy intellektga asoslangan dasturlarni qamrab oladi. Ushbu vositalar ingliz tilini o'rganishda

samarali didaktik imkoniyatlar yaratadi. Masalan, interaktiv mashqlar, videodarslar, podkastlar va onlayn testlar orqali o'quvchilarning tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalarini kompleks rivojlantirish mumkin. Bunday vositalar o'quvchilarni faollikka undaydi, ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli muhitda ingliz tilini o'qitish innovatsion yondashuvlarni talab etadi. Innovatsion yondashuv deganda, o'qitish jarayonida yangi pedagogik g'oyalar, texnologiyalar va metodlarni qo'llash orqali ta'lim samaradorligini oshirish tushuniladi. Jumladan, kommunikativ yondashuv, konstruktivistik yondashuv, kollaborativ o'qitish, muammoli ta'lim kabi metodlar raqamli vositalar bilan uyg'unlashganda yanada samarali natija beradi. Masalan, virtual guruhlar orqali tashkil etilgan muhokamalar yoki loyihaviy ishlar o'quvchilarning hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli ta'lim muhitining muhim afzalliklaridan biri – ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatidir. Har bir o'quvchi o'z bilim darajasi, qiziqishi va o'rganish tezligiga mos ravishda ta'lim olishi mumkin. Bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish bilan birga, ularning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantiradi. Ayniqsa, masofaviy va aralash ta'lim shakllarining keng qo'llanilishi ushbu jarayonni yanada rivojlantirmoqda. Biroq raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish jarayoni bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, internet resurslarining cheklanganligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasining pastligi hamda metodik ta'minotning yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etishda tizimli va ilmiy asoslangan yondashuv zarur hisoblanadi.

Mazkur tezisning dolzarbligi aynan raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitishning innovatsion yondashuvlari va metodlarini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning samaradorligini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi – raqamli muhitda ingliz tilini o'qitishning zamonaviy metodlarini o'rganish va ularni samarali qo'llash yo'llarini aniqlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: raqamli ta'lim muhitining nazariy asoslarini tahlil qilish, ingliz tilini o'qitishda qo'llaniladigan innovatsion metodlarni aniqlash, ularning didaktik imkoniyatlarini o'rganish hamda ta'lim samaradorligiga ta'sirini baholash. Tadqiqot ob'ekti sifatida ingliz tili ta'lim jarayoni, predmeti sifatida esa raqamli muhitda qo'llanilayotgan innovatsion metodlar tanlandi.

Raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish zamonaviy lingvodidaktikaning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Ushbu jarayon o'quvchilarning til o'rganish faoliyatini faollashtirish,

kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Raqamli muhit o'zining interaktivligi, moslashuvchanligi va multimediamiyligi bilan an'anaviy o'qitish tizimidan tubdan farq qiladi. Shu bois ingliz tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlar va metodlarni qo'llash zarurati yuzaga kelmoqda. Ingliz tilini o'qitishda qo'llanilayotgan innovatsion yondashuvlardan biri kommunikativ yondashuv bo'lib, u o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llay olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Raqamli ta'lim muhitida ushbu yondashuvni amalga oshirish uchun turli onlayn platformalar, videokonferensiya vositalari va interaktiv mashg'ulotlardan foydalanish mumkin. Masalan, virtual sinf muhitida tashkil etilgan munozaralar yoki rolli o'yinlar orqali o'quvchilar ingliz tilida erkin fikr bildirishga o'rganadilar. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning nutq faolligini oshiradi hamda ularning tilga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Konstruktivistik yondashuv ham raqamli ta'lim muhitida keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvga ko'ra, o'quvchilar bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki uni mustaqil ravishda shakllantiradi. Raqamli texnologiyalar bu jarayonni qo'llab-quvvatlovchi muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Masalan, o'quvchilarga ingliz tilida loyiha tayyorlash vazifasi berilganda, ular internet manbalaridan mustaqil ravishda ma'lumot izlaydi, uni tahlil qiladi va yakuniy mahsulot sifatida taqdim etadi. Bu jarayon nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki tanqidiy fikrlash va axborot bilan ishlash kompetensiyalarini ham shakllantiradi. Raqamli muhitda ingliz tilini o'qitishda kollaborativ o'qitish metodlari ham muhim o'rin tutadi. Guruhda ishlash, onlayn muhokamalar va hamkorlikdagi loyihalar orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, bir guruh o'quvchilarga ingliz tilida prezentatsiya tayyorlash vazifasi berilganda, ular vazifalarni o'zaro taqsimlab, yakunda umumiy natijaga erishadi. Bu esa o'quvchilarning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi. Innovatsion metodlardan yana biri – muammoli o'qitish bo'lib, u o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi. Raqamli muhitda bu metod turli interaktiv topshiriqlar, simulyatsiyalar va real hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashqlar orqali amalga oshiriladi. Masalan, o'quvchilarga ingliz tilida muayyan muammoni hal qilishga qaratilgan vaziyat beriladi va ular ushbu vaziyatdan chiqish yo'llarini muhokama qiladi. Bu jarayon o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi va tilni amaliy qo'llashga yordam beradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitishda differensial yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi. Har bir o'quvchining bilim darajasi turlicha bo'lganligi sababli, raqamli platformalar orqali individual topshiriqlar berish mumkin. Masalan, kuchli o'quvchilar uchun murakkabroq matnlar va topshiriqlar taklif etilsa, boshlang'ich

darajadagi o'quvchilar uchun soddalashtirilgan materiallar beriladi. Bu esa barcha o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Raqamli ta'lim muhitida multimediya vositalarining qo'llanilishi ham muhim ahamiyatga ega. Video, audio va grafik materiallar orqali darsni tashkil etish o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va materialni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi. Masalan, ingliz tilidagi qisqa videoroliklar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar nafaqat yangi so'zlarni o'rganadi, balki ularning talaffuzi va qo'llanishini ham o'zlashtiradi. Bu esa tilni tabiiy muhitga yaqin sharoitda o'rganish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitishda o'qituvchining roli ham o'zgaradi. U endi faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi sifatida faoliyat yuritadi. O'qituvchi raqamli resurslarni to'g'ri tanlashi, ularni dars maqsadiga moslashtirishi va o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashi zarur. Bu esa o'qituvchidan yuqori darajadagi metodik va raqamli kompetensiyalarni talab etadi.

Biroq raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, texnik vositalarning yetarli emasligi, internet tezligining pastligi, shuningdek, ayrim o'quvchilarning raqamli savodxonligining yetarli emasligi ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchilarning hamma ham raqamli texnologiyalardan samarali foydalana olmasligi metodik muammolarni yuzaga keltiradi. Shu sababli bu yo'nalishda maxsus treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish muhim hisoblanadi. Umuman olganda, raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish innovatsion yondashuvlar va metodlar asosida tashkil etilganda yuqori samaradorlikka erishish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning nafaqat til ko'nikmalarini, balki ularning mustaqil fikrlash, axborot bilan ishlash va kommunikativ kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Shu bois raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur tezis doirasida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish jarayoni zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Innovatsion yondashuvlar va metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning til kompetensiyalarini rivojlantirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda yechim topish va kommunikativ faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan, raqamli texnologiyalar nafaqat qo'shimcha vosita, balki ta'lim samaradorligini belgilovchi muhim didaktik omil sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, raqamli muhitda qo'llaniladigan kommunikativ, konstruktivistik, kollaborativ hamda muammoli o'qitish metodlari o'zaro uyg'unlashganda yuqori pedagogik samaraga erishish

mumkin. Ayniqsa, interaktiv platformalar, multimediya vositalari va onlayn muloqot shakllari o'quvchilarning tilni real hayotiy vaziyatlarga yaqin sharoitda qo'llash imkoniyatini kengaytiradi. Bu esa ularning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, raqamli ta'lim muhiti o'quv jarayonini individuallashtirish va differensiallashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni ularning o'zlashtirish darajasini oshiradi. Bu esa shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasini samarali amalga oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar orqali mustaqil ta'limni rivojlantirish, o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish va baholash ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyati ham kengayadi. Biroq olib borilgan tahlillar shuni ham ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitishda ayrim muammolar mavjud. Jumladan, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarining turlicha darajada ekanligi hamda metodik ta'minotning yetarli emasligi ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli ushbu muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, bunda pedagog kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash, zamonaviy o'quv-uslubiy materiallarni ishlab chiqish hamda ta'lim muassasalarini texnik jihatdan ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilganda ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni global axborot makoniga integratsiya qilish va raqobatbardosh kadrlar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan keyingi ilmiy tadqiqotlar raqamli texnologiyalarning lingvodidaktik imkoniyatlarini yanada chuqurroq o'rganishga va ularni amaliyotga keng joriy etishga qaratilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI

1. Xoliqov A.A. Chet tillarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2020. – 256 b.
2. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 312 b.
3. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 280 b.
4. Abdullayeva M.H. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayonida qo'llash metodikasi. – Toshkent: Universitet, 2021. – 210 b.
5. Rahmonov D.S. Raqamli pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent:

Innovatsiya, 2022. – 276 b.

6. Tursunov B.Q. Ingliz tilini o‘qitishda interaktiv metodlar va yondashuvlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 198 b.